Anonim

DESPRE SUFLET ȘI DESPRE FACULTĂȚILE SALE

Ediție critică

Text latin stabilit pe baza a opt manuscrise
Aparat critic, traducere și comentarii
de Alexander Baumgarten și Mihai Maga

POLIROM
2023

Cuprins

Notă introductivă 5

Plus placet nobis sensus Averrois. *Locul tratatului anonim*
De anima et de potentiis eius *în tradiția medievală latină* 11

De anima et de potentiis eius •
Despre suflet și despre facultățile sale 43

Note 141

Bibliografie 149

Anexă 155

⟨De anima vegetabili⟩

Intendimus autem de anima vegetabili prout est natura, et sic habet tres potentias. Quod probatur ex hoc quod ipsa habet comparationem ad duo: ipsa enim est alens, unde comparatur ad id quod alitur et id quo alitur. Id quod alitur est habens eam, scilicet animatum; id quo alitur duplex || [*g* 35] est, scilicet materia, ut cibus, et instrumentum, ut calidum: cibus enim calido coquitur. Materia vero anime vegetabilis, scilicet cibus, potest considerari tripliciter: uno modo respectu animati, in eo quod animatum est hoc aliquid et substantia; alio modo eo quod animatum est quantum; tertio modo potest considerari cibus completus in || [*V* 96rb] eo quod potest mutari in substantiam eiusdem speciei cum animato; primo modo dicitur 'nutritivum'; secundo modo 'augmentativum'; tertio 'generativum', materialiter loquendo. Et quoniam per obiecta discernuntur actus

---

8–16 materia – loquendo] ARIST. LAT., *De an.*, II, 4, p. 102, col. b

---

1 de – vegetabili] *om. ALMP* ; de anima vegetabili vel potentia *in rubr. S* ; hic agitur de anima vegetabili *in rubr. V* ; de anima vegetabili *add. in marg. V* || 2 autem] hic *add. V* || anima] *om. L* || vegetabili] vegetali *S* || 3 tres potentias] *tr. M* || 4 habet comparationem] *tr. Pg* || alens] habens *M* || 5 unde comparatur] vera comparet *S* || unde] ipsa *add. M* || et] ad *add. Pg* || id^{2}] *om. A* ; *sup. lin. V* || quo – id^{2}] *om. per hom. V* || quo] quod *S* || 5–6 alitur – quod] *om. per hom. et lac. L* || 6 eam scilicet] *om. L* || quo] quod *a.c. LP* ; quod *SV* || 7 duplex est] *tr. A* || duplex] dupliciter *S* || est] *om. M* || cibus] cibi *P* || et] *om. A* || 8 coquitur] quoquitur *V* || 9 potest considerari] *tr. A* || 10 animati] maturi *S* || in eo] secundum *A* || est hoc] *tr. MPV* || 11 aliquid] aliud *S* || modo] in *add. A* || 12 potest – cibus] cibus potest considerari *L* || completus] complexus *MP* || 13 in^{1}] *om. M* || potest] habet *V* || mutari in] nutritivum *S* || eiusdem] eius *M* || 14 modo] *om. PV* || dicitur] *om. V* || nutritivum] nutriuntivum *a.c. P* || 15 modo] *om. SVg* || tertio] modo *add. AM* || materialiter] naturaliter *S* || 16 obiecta] obiectam *S* ; obiectum *V*

Despre sufletul vegetabil

Ne referim, însă, la sufletul vegetabil după cum el este natură, iar astfel el are trei facultăţi. Acest lucru se probează din faptul că el însuşi se raportează la două lucruri: căci el însuşi este cel care hrăneşte, ⟨şi⟩ de aceea se raportează la cel ce se hrăneşte şi la cel prin care se hrăneşte. Cel ce se hrăneşte este cel care o deţine, adică cel însufleţit; cel prin care se hrăneşte are două ⟨sensuri⟩, adică materia, precum alimentul, şi instrumentul, precum caldul, căci alimentul se coace prin căldură. Însă materia sufletului vegetabil, adică alimentul, poate fi considerată în trei moduri: într-un mod în raport cu cel însufleţit, în măsura în care însufleţitul este acest ceva determinat şi substanţă; în alt mod în măsura în care însufleţitul este de o anumită ⟨mărime⟩; în al treilea mod poate fi considerat alimentul integral în măsura în care poate fi schimbat în substanţa aceleiaşi specii cu cel însufleţit; în primul mod se numeşte ‚nutritiv'; în al doilea se numeşte ‚augmentativ', în al treilea ‚generativ', vorbind în sens material[32]. Şi, pentru că prin obiecte sunt discernute actele şi prin acte facultăţile, este

et per actus potentie, manifestum est quod circa cibum tripliciter sumptum sunt tres actus, scilicet nutrire, augmentare, generare, et per hos tres actus perpendimus tres esse potentias anime vegetabilis, scilicet nutritivam, augmentativam, generativam. Et quia finis dignissimum et due prime sunt propter generativam, ideo anima vegetabilis diffinitur per actum generative secundum Aristotelem sic: "vegetativum est generativum ut ipsum est", scilicet speciei sue.

2–3 tres – generare] AVIC. LAT., *De an.*, I, 5, pp. 81-82 || 8–9 vegetativum – est] *cf.* ARIST. LAT., *De an.*, II, 4, p. 102, col. b

---

1 potentie] potentia *V* || est] *p.c. in marg. V* ; et *a.c. V* || quod] quia *M* || 2 sumptum] somptum *S* || sunt tres] potest considerari triplex *A* || scilicet nutrire] *tr. MP* || 3 augmentare] aumentare *S* || 4 esse] *om. M* || anime] *om. L* || 4–5 nutritivam – generativam] nutritivum augmentativum generativum *M* || 5 augmentativam] et *add. A* || finis] sicut est *S* || dignissimum] est *add. M* || 6 prime] *sup. lin. L* ; potentie *S* ; hoc *add. V* || propter] *om. V* || generativam] unam *L* ; nam *add. P* ; generativum *S* || ideo] id *S* || anima] *om. A* || 7–8 secundum aristotelem] ab Aristotele *A* || 8 sic] *om. S* || generativum ut] generationi sicut *V* || ut] *iter. a.c. A* || 9 scilicet – sue] *om. MSVg* ; scilicet sue speciei *sup. lin. L* || scilicet] quasi dicens *A*

evident că în privinţa alimentului considerat în trei moduri există acte, adică hrănirea, creşterea ⟨şi⟩ generarea, iar prin aceste trei acte consimţim faptul că există trei facultăţi ale sufletului vegetabil, adică cea nutritivă, cea augmentativă ⟨şi⟩ cea generativă. Iar pentru că scopul este cel mai demn, şi primele două sunt în vederea celei generative, sufletul vegetabil este definit prin actul ⟨facultăţii⟩ generative potrivit lui Aristotel astfel: „vegetativul este generativ după cum este el însuşi"[33], adică ⟨aparţine⟩ speciei sale.

⟨De potentia sensibili⟩

Sequitur de potentia sensibili. Hec dividitur in apprehensivam et motivam.

⟨De viribus sensibilibus apprehensivis⟩

Apprehensiva || dividitur in apprehensivam de foris et apprehensivam de intus. *M* 96va

⟨De quinque sensibus exterioribus⟩

Apprehensiva de foris dividitur in quinque sensus, de quibus primo dicemus. ***hab.*** *b* 1786

Conveniunt ergo quinque sensus in hoc quod sunt vires anime passive: sentimus enim intus suscipientes, non extramittentes. Conveniunt etiam || in hoc quod quilibet sensus indiget obiecto, medio, organo et spiritu: unde forma abstracta primo est in || medio, secundo in organo, *g* 36 *S* 205v

---

3 apprehensivam – motivam] Avic. Lat., *De an.*, I, 5, p. 82, ll. 40-41 || 5–6 apprehensiva – intus] Avic. Lat., *De an.*, I, 5, p. 83, ll. 56-57 || 8 apprehensiva – sensus] Avic. Lat., *De an.*, I, 5, p. 83, l. 58 || 13 et spiritu] *cf.* Costa ben Luca, *De diff.*, 10, p. 96; Avic. Lat., *De an.*, V, 8, pp. 175-176

---

1 de – sensibili] ***om.*** *ALMP* ; ***in rubr.*** *S* ; secundus liber ***in rubr. et iter. in marg. a.m.*** *V* || 2 sensibili] sensi *S* || hec] que *S* || 3 motivam] et ***add.*** *S* ; sed ***add.*** *V* || 4 de – apprehensivis] ***om.*** *ALMPSV* || 5 et] in ***add.*** *Pg* || 6 intus] intur *S* || 7 de – exterioribus] ***om.*** *ALMPSV* || 8 apprehensiva] autem ***add.*** *S* || 8–10 de^2 – sensus] ***om. per hom.*** *V* || 9 dicemus] convenientia ***add. in rubr.*** *S* || 10 ergo] igitur *Pg* ; autem *b* || 11 vires] potentie *SVb* || anime] ***om.*** *Mb* ; ***in marg.*** *V* ; ut habetur in libro de sensu et sensato ***add. in marg.*** *V* || intus suscipientes] intussuscipientes *g* || suscipientes] suscipientis *P* || non] nihil ut *S* ; aliter *V* ; nihil *b* || 12 extramittentes] secundum Aristotelem in Topicam ***add.*** *A* || conveniunt etiam] ***om.*** *b* || hoc] quoque ***add.*** *b* || quilibet] quodlibet *L* || 14 abstracta] abstracto *P* || medio] aere ***add. sup. lin.*** *A* || secundo in] ***in marg.*** *P* || organo] id est oculo ***add. sup. lin.*** *L* ; et spiritu ***add.*** *P*

Despre facultatea sensibilă

Urmează ⟨expunerea⟩ privitoare la facultatea sensibilă. Aceasta se împarte în aprehensivă și motoare.

Despre puterile[34] sensibile aprehensive

⟨Puterea⟩ aprehensivă se divide în aprehensivă privitoare la cele din afară și în aprehensivă privitoare la cele dinăuntru.

Despre cele cinci simțuri exterioare

⟨Puterea⟩ aprehensivă privitoare la cele din afară se împarte în cinci simțuri, la care ne vom referi mai întâi.

Așadar, cele cinci simțuri au în comun faptul că sunt puteri ale sufletului pasiv: căci noi simțim asumând înăuntru, iar nu punând în afară. Ele mai au în comun și faptul că fiecare simț are nevoie de obiect, intermediar, organ și spirit[35]: de aceea forma abstrasă se află mai întâi